

Monseigneur, Excellenties, Dames en Heren,

Dank u, professor De Ridder, voor uw uiteenzetting, uw lovende woorden.

Dank u, leden van de jury, om ons de stap te laten zetten vanuit de Academie voor Beeldende Kunsten – de sprong te laten maken - naar dit schitterende Paleis der Academiën.

Ik mag hier eveneens spreken uit naam van Daniël De Kimpe, mijn meester, één van mijn leraars aan de academie in Anderlecht. Ik ga mijn best doen om altijd over “wij” te spreken. Je ferai de mon mieux pour m’exprimer au pluriel. Ce n’est donc ni un pluriel de modestie ni, encore moins, un pluriel de majesté. Nous ...

Wij zullen deze prijs delen onder elkaar, maar de eer en het genoegen ervan gaan we vermenigvuldigen, door hem te delen met de vele andere mensen die er op een of andere manier bij betrokken waren:

- De leraars en de leerlingen aan de Academie voor Beeldende Kunsten in Anderlecht. Zij hebben vooral het stof en het lawaai moeten slikken van nog een andere restauratie, die van de Zevenster, voorlopig toegeschreven aan Frédéric Dumesnil, ook in het M-Museum.

- Isabelle, Lieve en Guy op het Arenberg Cultureel Centrum en Archief in Edingen. Zij hebben ons dagenlang – wekenlang, maandenlang - geduldig moesten verdragen.

- Professor Soens en vooral Doctor Jongepier, prijswinnaar in 2016, die zo vriendelijk was om ons zijn documentatie te delen.

- Nog veel anderen die ons spontaan ideeën leverden en nog beloofden om hier verder te helpen.

- En u, Monseigneur, die terecht mag bogen op de grote belangstelling die de beide schilderijen nu genieten op de tentoonstelling in M in Leuven. Dank u voor uw inspirerend enthousiasme.

Mogen we veronderstellen dat de meeste mensen hier de schilderijen kennen, gezien hebben op de tentoonstelling? Misschien nog niet, maar u gaat ongetwijfeld onverwijld dat gat in uw cultuur opvullen.

Ik bezocht de tentoonstelling met enkele van de kleinkinderen, en - zoals u weet – kunnen kinderen moeilijke vragen stellen:

“Opa, wat is dat restaureren?” ... Dat gaat nog.

“Opa, hoe doe je dat, restaureren?”

"Opa, comment fais-tu pour restaurer?" Il n’y pas de réponse tout faite.

Il n'y a pas deux restaurations identiques. Il existe non seulement des différences dans les matériaux et les techniques utilisés, mais aussi dans le niveau de dégradation de l’œuvre depuis sa création. Où a-t-elle été exposée? (Un tableau à côté de la cheminée l’autre de l’autre côté ? près de la fenêtre ?)

Que s'est-il passé? Restaurations précédentes, surpeints... Chaque ouvrage vieillira différemment.

Au premier abord, une restauration peut sembler assez simple, facile et rapide à réaliser, mais lors de la mise en œuvre le traitement s'avère souvent, au fur et à mesure, de plus en plus complexe.

***Dia 1 (titel)

Quelques diapositives permettront de vous donner un bref aperçu des étapes de la restauration de l'oeuvre "Vue du Nouveau Polder d'Arenberg à Kieldrecht", de Bernard Charles Ridderbosch, oeuvre datée de 1785. (dix- sept cent quatre-vingts cinq)

***Dia 2 (Ridderbosch2, volledig)

L'état actuel du tableau exposé au Musée-M à Louvain

***Dia 3 (Ridderbosch1, volledig)

Le pendant, "Vue du Nouveau Polder d'Arenberg au Polder de Doel", depuis dix-huit ans accrochés à l' ACA à Enghien, ou il arrivait déjà restauré, et après un incident regrettable de nouveau restauré, il y a 17 ans. Nous l'appelons « le premier Ridderbosch ».

***Dia 4 (R1 en 2 in M)

Ces deux peintures de Ridderbosch furent conçues initialement comme des pendants. Ils sont restés accrochés, formant un ensemble, dans le palais d'Arenberg à Bruxelles, jusqu'en 1918 (dix-neuf cent dix-huit). Ils ont les mêmes dimensions, des encadrements identiques, et ont subi conjointement, au dix-neuvième siècle, un rentoilage à la colle de pâte.

Au mois de mars l'année passée nous avons appris en dernière minute que le second Ridderbosch fut mis en vente aux enchères, à Bruxelles. Cet heureux hasard a permis qu'à présent les deux vues sont à nouveau réunies.

Ensuite, nous avons eu le privilège de restaurer la vue à partir de Kieldrecht. Nous sommes on ne peut plus reconnaissants pour la confiance que Monseigneur nous a accordée.

*** Dia 5 (voor restauratie)

U ziet dat op zijn minst een grondige reiniging zich opdrong. Het was vuil, met bruine sluier van oude vernis, maar op het eerste zicht weinig beschadigd. Het doek zat goed gespannen op een degelijk spieraam van moderne makelij, hetzelfde als het eerste schilderij.

*** Dia 6 (tijdens reiniging)

Hoe de bruin geworden vernislaag de leesbaarheid zoveel verminderde. Bij het afdunnen van de vernis komen de oude beschadigingen tevoorschijn: scheuren, krassen lacunes, ... teveel om in dit kort bestek te behandelen.

*** Dia 7 (vogels)

Hier ziet u hoe een herstelling van een scheur in de luchtpartij werd gemaskeerd door het bijschilderen van wat vogels. De meeste vogels waren ook wat groter gemaakt dan de originele.

*** Dia 8 (uithangbord)

Op het schoneersel, het beschilderde uithangbord boven de soldatenkeet, kwam een tekst tevoorschijn onder de twee wapenschilden, van Arenberg en van de Lauragais: "Louis Englebert Duc d'Arenberg 1784". Dat is niet het jaar waarin de indijkingswerken startten maar waarin ze eindigden. Van die tekst was niets zichtbaar voor de restauratie.

*** Dia 9 (rand)

Aan de randen zien we nu de schade die overschilderd werd. In de sponning van de lijst wrijft het schilderij bij de minste beweging. Wij zullen dat voorkomen door een zachte band, zgn museumlint, aan te brengen in de lijst.

*** Dia 10 (soldaten met 2 man)

In het midden vooraan, aan het soldaatje tussen de twee gevangenen, zat een instulping:

*** Dia 11 (Macro)

... een oude vulling met alleen mastiek, zonder een stukje doek te gebruiken (een zgn. incrustatie) en de randen waren goed zichtbaar en brokkelig. Daar was blijkbaar een lacune. Azijnzuurlijm hielp om de mastiek soepel te maken en lichte verwarming bracht het weer vlak.

*** Dia 12 (boom voor en na)

In de groen geschilderde delen waren krimpscheuren ontstaan. Het boompje links hing nog nauwelijks aan elkaar. Rechts is het geretoucheerd.

*** Dia 13 (figuurtjes op de dijk)

Het schoonmaken, wegnemen van vuil, vernis en overschilderingen, is de moeilijkste en delicaatste onderneming van het restauratieproces. Hier kan het meeste misgaan, soms verdwijnen er details. Op de dijk in de verte zien we echter nog altijd de hele kleine figuurtjes, bruin geschilderd en dat is een delicate kleur die gemakkelijk meekomt. Op het "eerste" schilderij zijn die figuurtjes gedeeltelijk verdwenen bij de vroegere restauratie.

**** (Lichten aan?)

Na het schoonmaken komt er een tussenvernis om ervoor te zorgen dat de retouches altijd geïsoleerd blijven van het originele werk. Zo kunnen ooit later alle ingrepen ongedaan worden gemaakt. We noemen ze reversibel. Een heel belangrijk principe. Retouches gebeuren met kleurechte pigmenten in gemakkelijk op te lossen vernis.

Het eerste schilderij vertoonde storende verkleuringen van de vorige restauratie. Die zijn grotendeels weggewerkt. Beide schilderijen hebben nadien enkele lagen vernis gekregen: eerst damarvernis, daarboven nog een vernis met zijdeglans. Nu hebben beide werken dezelfde toon.

Het werk aan de lijsten kunnen we u straks nog uitleggen, op de receptie. Er is ook een aanzet om een publicatie maken over de restauratie en over de indijkingswerken. Daar hoort u ter gelegener tijd nog over.

Als men het over restauratie heeft, ziet men meestal iemand met een wattenstaafje voorzichtig wrijven, of met penseeltje van enkele haartjes stipjes zetten. "SAAI" zult u zeggen, of toch denken ... Gelijk heeft u.

Maar zie het misschien ook als een soort meditatie, ... zen. Onze gedachten (en gesprekken) gaan heen en weer, over van alles en nog wat, maar ook over de maker, zijn techniek, wat er voorgesteld wordt, en hoe het voorgesteld wordt.

Al die vragen die de beide schilderijen opwerpen zijn teveel om nu te behandelen. Wat ik u niet wil onthouden is wat wij eerst gedaan hebben toen het schilderij verworven werd. Wij zijn ter plaatse gaan kijken wat er van de beide gezichten nog overblijft.

*** [Dia 14 \(satelliet\)](#)

Een satellietbeeld van de Nieuw-Arenbergpolder, nu. Rechtsboven Doel met de kerncentrale, De oprukkende haven van Antwerpen met het Doeldok. Linksonder het dorp van Kieldrecht. De grens met Nederland, ook toen al.

*** [Klik \(arcering\)](#)

789 ha nieuwe polder

*** [Dia 15 \(dijk\)](#)

De dijk die de Blinde Hertog in 1783 liet aanleggen.

*** [Klik \(de 2 zichtpunten\)](#)

De beide zichtpunten van waaruit Ridderbosch de werken bekeek. Ridderbosch 1 vanaf de polderdijk van Doel. Ridderbosch 2 vanaf de oude "Arenbergschen Zeedijk", nu Pillendijk.

*** [Dia 16 \(R2\)](#)

Vanuit Kieldrecht

*** [Dia 17 \(foto\)](#)

Het was er toen drukker dan anders wegens Carnaval

*** [Dia 18 \(R1\)](#)

Vanaf de Doelpolderdijk, waar nu 'Saftingen' overgaat naar 'Zoetenberm'.

*** [Dia 19 \(streetview\)](#)

QED

Roel Roegiers

Paleis der Academiën

21 november 2018